

ЗАКОН за защита от дискриминация (Загл. изм. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.)

Обн. - ДВ, бр. 86 от 30.09.2003 г.; в сила от 01.01.2004 г.; доп., бр. 70 от 10.08.2004 г.; в сила от 01.01.2005 г.; изм., бр. 105 от 29.12.2005 г.; в сила от 01.01.2006 г.; бр. 30 от 11.04.2006 г.; в сила от 12.07.2006 г.; изм. и доп., бр. 68 от 22.08.2006 г.; изм. бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.; доп., бр. 100 от 30.11.2007 г., в сила от 20.12.2007 г.; изм. и доп., бр. 69 от 05.08.2008 г.; изм. и доп., бр. 108 от 19.12.2008 г.; доп., бр. 42 от 05.06.2009 г.; изм. бр. 74 от 15.09.2009 г., в сила от 15.09.2009 г.; изм. и доп., бр. 103 от 29.12.2009 г., в сила от 29.12.2009 г.

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда защитата срещу всички форми на дискриминация и съдейства за нейното предотвратяване.

Чл. 2. Целта на закона е да осигури на всяко лице правото на: 1. равенство пред закона; 2. равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот; 3. ефективна защита срещу дискриминацията.

Чл. 3.(1) Този закон защитава от дискриминация всички физически лица на територията на Република България.(2) Сдружения на физически лица, както и юридически лица, се ползват от правата по този закон, когато са дискриминирани на основата на признаците по [чл. 4, ал. 1](#), по отношение на техния членски състав или на заетите в тях лица.

Чл. 4.(1) (Доп. - ДВ, бр. 70 от 2004 г.) Забранена е всяка пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.(2) Пряка дискриминация е всяко по-неблагоприятно третиране на лице на основата на признаците по [ал. 1](#), отколкото се третира, било е третирано или би било третирано друго лице при сравними сходни обстоятелства.(3) Непряка дискриминация е поставяне на лице на основата на признаците по [ал. 1](#) в по-неблагоприятно положение в сравнение с други лица чрез привидно неутрална разпоредба, критерий или практика, освен ако тази разпоредба, критерий или практика е обективно оправдан/а с оглед на законова цел и средствата за постигане на целта са подходящи и необходими.

Чл. 5. Тормозът на основа на признаците по [чл. 4, ал. 1](#), сексуалният тормоз, подбуждането към дискриминация, преследването и расовата сегрегация, както и изграждането и поддържането на архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до публични места, се смятат за дискриминация.

Чл. 6. Забраната за дискриминация действа спрямо всички при упражняването и защитата на предвидените в Конституцията и законите на Република България права и свободи.

Чл. 7. (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2007 г., в сила от 20.12.2007 г.; изм., бр. 69 от 2008 г.; изм., бр. 103 от 2009 г., в сила от 29.12.2009 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2007 г., в сила от 20.12.2007 г.) Не представлява дискриминация: 1. различното третиране на лица на основата на тяхното гражданство или на лица без гражданство, когато това е предвидено в закон или в международен договор, по който Република България е страна; 2. различното третиране на лица на основата на характеристика, отнасяща се до признак по [чл. 4, ал. 1](#), когато тази характеристика поради естеството на определено занятие или дейност, или условията, при които то се осъществява, е съществено и определящо професионално изискване, целта е законна, а изискването не надхвърля необходимото за постигането ѝ; 3. различното третиране на лица на основата на религия, вяра или пол по отношение на занятие, осъществявано в религиозни институции или организации, когато поради

естеството на занятието или условията, при които то се осъществява, религията, вярата или полът е съществено и определящо професионално изискване с оглед характера на институцията или организацията, когато целта е законна, а изискването не надхвърля необходимото за постигането ѝ; 4. различното третиране на лица на основата на религия, вяра или пол при религиозно образование или обучение, включително при обучение или образование с цел упражняване на занятие по т. 3; 5. определянето на изисквания за минимална възраст, професионален опит или стаж при наемане на работа или при предоставяне на определени преимущества, свързани с работата, при условие че това е обективно оправдано за постигане на законна цел и средствата за постигането ѝ не надвишават необходимото; 6. определянето на максимална възраст за наемане на работа, което е свързано с необходимостта от обучение за заемане на съответната длъжност или с необходимостта от разумен срок за заемане на длъжността преди пенсиониране, при условие че това е обективно оправдано за постигане на законна цел и средствата за постигането ѝ не надвишават необходимото; 7. (изм. - ДВ, бр. 103 от 2009 г., в сила от 29.12.2009 г.) специалната закрила за бременни жени, жени в напреднал етап на лечение ин-витро и майки, установена със закон, освен ако те не желаят да се ползват от тази закрила и са уведомили писмено за това работодателя; 8. изискванията за възраст и определен от закона трудов или служебен стаж за целите на пенсионното осигуряване; 9. (доп. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) мерките и програмите по [Закона за насърчаване на заетостта](#); 10. различното третиране на лица с увреждания при провеждане на обучение и придобиване на образование за задоволяване на специфични образователни потребности с цел изравняване на възможностите им; 11. определянето на изисквания за минимална и максимална възраст за достъп до обучение и образование, при условие че това е обективно оправдано за постигане на законна цел с оглед естеството на обучението или образованието, или условията, при които то се осъществява, и средствата за постигането на тази цел не надвишават необходимото; 12. (нова. - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) установяване на максимална възраст за получаване на кредит по [Закона за кредитиране на студенти и докторанти](#); 13. (предишна т.12 - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) мерките в областта на образованието и обучението за осигуряване на балансирано участие на жените и мъжете, доколкото и докато тези мерки са необходими; 14. (предишна т.13 - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) специалните мерки в полза на лица или групи лица в неравностойно положение на основата на признаците по [чл. 4, ал. 1](#) с цел изравняване на възможностите им, доколкото и докато тези мерки са необходими; 15. (предишна т.14 - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) специалната закрила на деца без родители, непълнолетни, самотни родители и лица с увреждания, установена със закон; 16. (предишна т.15 - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) мерките за защита на самобитността и идентичността на лицата, принадлежащи към етнически, религиозни или езикови малцинства, и на правото им самостоятелно или съвместно с другите членове на своята група да поддържат и развиват своята култура, да изповядват и практикуват своята религия или да ползват своя език; 17. (предишна т.16 - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) мерките в областта на образованието и обучението за осигуряване на участието на лица, принадлежащи към етнически малцинства, доколкото и докато тези мерки са необходими. 18. (нова. - ДВ, бр. 100 от 2007 г., в сила от 20.12.2007 г.; предишна т.17 - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) различното третиране на лица при предоставянето на стоки и услуги, предназначени изключително или основно за представителите на единия от половете, което има за основание законна цел и средствата за постигането ѝ са подходящи и необходими. (2) Списъкът на дейностите, при които полът е съществено и определящо професионално изискване по смисъла на [ал. 1, т. 2](#), се определя със: 1. наредба на министъра на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на вътрешните работи; този списък своевременно се привежда в съответствие с настъпващите изменения в условията на труда, като се преразглежда най-малко веднъж на три години; 2. наредба на министъра на отбраната - за дейностите и длъжностите при кадровата военна служба във въоръжените сили.

Чл. 8. Лицата, съзнателно подпомогнали извършването на актове на дискриминация, носят отговорност по този закон.

Чл. 9. В производство за защита от дискриминация, след като страната, която твърди, че е жертва на дискриминация, докаже факти, от които може да се направи извод, че е

налице дискриминация, ответната страна трябва да докаже, че правото на равно третиране не е нарушено.

Чл. 10. При осъществяване на правомощията си държавните органи и органите на местното самоуправление са длъжни да предприемат всички възможни и необходими мерки за постигане целите на този закон.

Чл. 11.(Изм. - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) (1) Органите на държавна власт, обществените органи и органите на местното самоуправление предприемат мерки по смисъла на [чл. 7, ал. 1, т. 13](#) и [14](#), когато това е необходимо за постигане целите на този закон.(2) (Изм. - ДВ, бр. 69 от 2008 г.) Органите на държавна власт, обществените органи и органите на местното самоуправление предприемат приоритетно мерки по смисъла на [чл. 7, ал. 1, т. 13](#) и [14](#) за изравняване възможностите на лица - жертви на множествена дискриминация.

Глава втора ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Раздел I Защита при упражняване правото на труд

Чл. 12.(1) При обявяване на свободно работно място работодателят няма право да поставя изисквания, свързани с признаците по [чл. 4, ал. 1](#), освен в случаите по [чл. 7](#).(2) Преди сключване на трудовия договор работодателят няма право да иска от кандидата информация за признаците по [чл. 4, ал. 1](#), освен в случаите по [чл. 7](#) или когато това е необходимо за нуждите на проучване за получаване на разрешение за работа с класифицирана информация при условията и по реда на [Закона за защита на класифицираната информация](#).(3) Работодателят няма право да отказва приемането на работа поради бременност, майчинство или отглеждане на дете.(4) Работодателят няма право да откаже да наеме на работа или да наеме при по-неблагоприятни условия лице на основата на признаците по [чл. 4, ал. 1](#), освен в случаите по [чл. 7](#).

Чл. 13. (Доп. - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) (1) Работодателят осигурява еднакви условия на труд без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#).(2) Когато това не би довело до прекомерни затруднения по организацията и осъществяването на производствения процес и в случаите, когато са възможни начини, които компенсират обективно възможните неблагоприятни последици за общия производствен резултат, работодателят осигурява условия на труд, свързани с работното време и почивните дни, съобразени с изискванията на изповядваната от работника или служителя религия или вяра.(3) (Нова - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) Когато майката, която ползва отпуск за бременност и раждане или за отглеждане на дете, или лицето, което ползва отпуск по [чл. 163, ал. 8](#) от [Кодекса на труда](#) или за отглеждане на дете, се върне на работа поради изтичане на отпуска или поради прекъсване на ползването му, има право да заеме същата длъжност или друга, равностойна на нея, и да се възползва от всяко подобрение на условията на труд, на което би имало право, ако не беше в отпуск.

Чл. 14. (Доп. - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) (1) Работодателят осигурява равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд.(2) (Доп. - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) [Алинея 1](#) се прилага за всички възнаграждения, плащани пряко или непряко, в брой или в натура, независимо от срока на трудовия договор и продължителността на работното време.(3) Критериите за оценка на труда при определяне на трудовите възнаграждения и оценката на трудовото изпълнение са еднакви за всички работници и служители и се определят с колективните трудови договори или с вътрешните правила за работната заплата, или с нормативно установените условия и ред за атестиране на служителите в държавната администрация без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#).(4) (Нова - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) След завръщане от отпуск в случаите по [чл. 13, ал. 3](#), при наличие на индексирание на заплатите на работниците и служителите, трудовото възнаграждение на лицето, ползвало отпуска, се индексира със съответния на останалите работници и служители процент.

Чл. 15. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) (1) (Предиден текст на чл. 15 - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) Работодателят предоставя на работниците и служителите равни възможности

без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#) за професионално обучение и повишаване на професионалната квалификация и преквалификация, както и за професионално израстване и израстване в длъжност или ранг, като прилага еднакви критерии при оценка на дейността им.(2) (Нова - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) След завръщане от отпуск за бременност и раждане и/или за отглеждане на дете при наличие на въведена технологична промяна на лицето по [чл. 13, ал. 3](#) се осигурява обучение за придобиване на съответна на промените професионална квалификация.

Чл. 16. Работодателят е длъжен да пригоди работното място към нуждите на лице с увреждания при неговото наемане или когато увреждането на лицето настъпи след наемането му на работа, освен когато разходите за това са необосновано големи и биха затруднили сериозно работодателя.

Чл. 17. Работодател, получил оплакване от работник или служител, който се смята за подложен на тормоз, включително сексуален тормоз, на работното място, е длъжен незабавно да извърши проверка, да предприеме мерки за прекратяване на тормоза, както и за налагане на дисциплинарна отговорност, ако тормозът е извършен от друг работник или служител.

Чл. 18. Работодателят в сътрудничество със синдикатите е длъжен да предприеме ефективни мерки за предотвратяване на всички форми на дискриминация на работното място.

Чл. 19. При неизпълнение на задължението си по [чл. 18](#) работодателят носи отговорност по този закон за актове на дискриминация, извършени на работното място от негов работник или служител.

Чл. 20. Работодателят прилага еднакви критерии при налагане на дисциплинарни наказания без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#).

Чл. 21. Работодателят прилага еднакви критерии при осъществяване на правото си за едностранно прекратяване на трудовия договор по [чл. 328, ал. 1, т. 2 - 5, 10 и 11](#) и [чл. 329](#) от [Кодекса на труда](#) или на служебното правоотношение по [чл. 106, ал. 1, т. 2, 3 и 5](#) от [Закона за държавния служител](#) без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#).

Чл. 22. Работодателят поставя на достъпно за работниците и служителите място в предприятието текста на закона, както и всички разпоредби на вътрешните правила и на клаузите от колективния трудов договор, отнасящи се до защитата от дискриминация.

Чл. 23.(1) При поискване работодателят предоставя информация на лицето, което твърди, че са нарушени правата му по този раздел.(2) Информацията по [ал. 1](#) трябва да съдържа основанията за взетото от работодателя решение, както и други относими данни.

Чл. 24.(1) Работодателят е длъжен при наемане, когато това е необходимо за постигане целите на този закон, да насърчава да кандидатстват лица, принадлежащи към по-слабо представения пол или етнически групи, за извършване на определена работа или за заемане на определена длъжност.(2) Работодателят е длъжен при равни други условия да насърчава професионалното развитие и участието на работници и служители, принадлежащи към определен пол или етническа група, когато те са по-слабо представени сред работниците или служителите, извършващи определена работа или заемащи определена длъжност.

Чл. 25. Териториалните поделения на Агенцията по заетостта са длъжни да осигурят на безработните лица равни възможности за ползване и упражняване на гарантираните им със закон права без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#).

Чл. 26. Лицата имат право на равни условия на достъп до професия или дейност, възможност за упражняването им и на развитието им в тях без оглед на признаците по [чл. 4, ал. 1](#).

Чл. 27. Разпоредбите на този раздел се прилагат и по отношение на дискриминацията на основата на пол при кадровата военна служба във въоръжените сили, освен за извършването на дейности и заемането на длъжности, при които полът представлява определящ фактор.

Чл. 28. Разпоредбите на този раздел се прилагат съответно и към служебните правоотношения.

Раздел II Защита при упражняване правото на образование и обучение

Чл. 29. (Изм. ДВ, бр. 74 от 2009 г., в сила от 15.09.2009 г.) (1) (Изм. ДВ, бр. 74 от 2009 г., в сила от 15.09.2009 г.) Министърът на образованието, младежта и науката и органите на местното самоуправление вземат необходимите мерки за недопускане на расова сегрегация в обучаващите институции.(2) Ръководителят на обучаваща институция предприема ефективни мерки за предотвратяване на всички форми на дискриминация на учебното място от страна на лице от педагогическия или непедагогическия персонал или от учащ се.

Чл. 30. Ръководителят на обучаваща институция поставя на достъпно място текста на закона, както и всички разпоредби от вътрешните правила, отнасящи се до защитата от дискриминация.

Чл. 31. Ръководителят на обучаваща институция, получил оплакване от учащ се, който се смята за подложен на тормоз от лице от педагогическия или непедагогическия персонал или от друг учащ се, е длъжен незабавно да извърши проверка и да предприеме мерки за прекратяване на тормоза, както и за налагане на дисциплинарна отговорност.

Чл. 32. Обучаващите институции предприемат подходящи мерки с цел изравняване на възможностите за ефективно упражняване на правото на образование и на обучение на лицата с увреждания, освен когато разходите за това са необосновано големи и биха затруднили сериозно институцията.

Чл. 33.(1) При поискване ръководителят на обучаващата институция предоставя информация на лицето, което твърди, че са нарушени правата му по този раздел.(2) Информацията по ал. 1 съдържа основанието за взетото от ръководителя или преподавателя решение, както и други относими данни.

Чл. 34. При неизпълнение на задължението по чл. 29, ал. 2 ръководителят на обучаваща институция носи отговорност по този закон за дискриминация на учебното място от страна на служител в администрацията, преподавател или учащ се.

Чл. 35.(1) Лицата, осъществяващи обучение и възпитание, както и съставителите на учебници и учебни помагала са длъжни да предоставят информация и да прилагат методи на обучение и възпитание по начин, насочен към преодоляване на стереотипи за ролята на жената и мъжа във всички сфери на обществения и семейния живот.(2) Детските градини, училищата и висшите училища включват в своите образователни програми и планове обучение по проблемите на равенството на жените и мъжете.(3) Алинея 1 се прилага и за преодоляване на отрицателните стереотипи към лицата, принадлежащи към расови, етнически и религиозни групи, както и по отношение на лицата с увреждания.

Раздел III

Защита при упражняването на други права

Чл. 36. Синдикалните, съсловните и другите професионални организации и организациите на работодатели не могат да поставят изисквания за записване, членуване и участие в дейността им на основата на признаците по чл. 4, ал. 1 , освен изискванията за образование в случаите на съсловни и професионални организации.

Чл. 37. Не се допуска отказ от предоставяне на стоки или услуги, както и предоставянето на стоки или услуги от по-ниско качество или при по-неблагоприятни условия, на основата на признаците по чл. 4, ал. 1 .

Чл. 38. Държавните и обществените органи и органите на местното самоуправление провеждат политика за насърчаване на балансираното участие на жени и мъже, както и за представителното участие на лица, принадлежащи към етнически, религиозни и езикови малцинства, в управлението и вземането на решения.

Чл. 39.(1) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Ако кандидатите за заемане на длъжност в администрацията на държавните и местните органи са равностойни по отношение на изискванията за съответната длъжност, назначава се кандидатът от по-слабо представения пол.(2) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) При наличие на специфични обстоятелства по отношение на равностойния кандидат от по-силно представения пол извън изискванията за длъжността той се назначава, ако това не представлява дискриминация спрямо кандидата от по-слабо представения пол.(3) (Предишна ал. 2, изм. и доп. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.)

Алинеи 1 и 2 се прилагат и при определянето на участниците или членовете в съвети, експертни работни групи, управителни, съвещателни или други органи, освен когато тези участници се определят чрез избор и конкурс.

Глава трета КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Чл. 40.(1) Комисията за защита от дискриминация, наричана по-нататък "комисията", е независим специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване равенство на възможностите.(2) Комисията осъществява контрол по прилагането и спазването на този или други закони, уреждащи равенство в третирането.(3) (Доп. - ДВ, бр. 68 от 2006 г., в сила от 1.01.2007 г.) Комисията е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София и е първостепенен разпоредител с бюджетни кредити.(4) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Комисията има свои регионални представители, като условията и редът за определянето им се уреждат с правилника по [чл. 46, ал. 1](#).(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Комисията представя на Народното събрание всяка година до 31 март отчет за дейността си, който включва и информация за дейността на всеки от постоянните ѝ специализирани състави.

Чл. 41.(1) Комисията се състои от 9 души, от които поне четирима юристи. Народното събрание избира 5 от членовете, в това число - председателя и заместник-председателя на комисията, а президентът на Република България назначава 4 от членовете на комисията.(2) Мандатът на членовете на комисията е 5 години.(3) При избора или назначаването на членове на комисията се спазват принципите на балансирано участие на жени и мъже и на участие на лица, принадлежащи към етнически малцинства.

Чл. 42.(1) Член на комисията може да бъде само български гражданин, който: 1. има висше образование;2. има познания и опит в областта на защитата на правата на човека;3. не е осъждан за умишлено престъпление от общ характер.(2) Член на комисията не може: 1. да бъде търговец, управител, прокурист, член на управителен или контролен орган на търговско дружество или кооперация, синдик или ликвидатор;2. да заема друга платена длъжност, освен когато упражнява научна дейност;3. да бъде член на ръководен орган на политическа партия.

Чл. 43. Времето, през което лицето е работило като член на комисията, се признава за служебен стаж по смисъла на [Закона за държавния служител](#).

Чл. 44.(Изм. и доп. - ДВ, бр. 42 от 2009 г.)(1) Правомощията на член на комисията се прекратяват предсрочно: 1. по негова молба;2. при невъзможност да изпълнява задълженията си повече от 6 месеца;3. при осъждане за умишлено престъпление от общ характер;4. в случаите на несъвместимост.5. (Нова - ДВ, бр.42 от 2009 г.) при влизане в сила на акт, с който е установен конфликт на интереси по [Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси](#).(2) При настъпване на основанията по [ал. 1](#) председателят на комисията или неговият заместник прави мотивирано предложение за освобождаване пред Народното събрание или пред президента на Република България.(3) В едномесечен срок от прекратяване на правомощията по [ал. 1](#) Народното събрание или президентът на Република България избира, съответно назначава, нов член на комисията, който изпълнява мандата на освободения член.

Чл. 45.(1) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Председателят на комисията получава основно месечно възнаграждение в размер 90 на сто от основното месечно възнаграждение на председателя на Народното събрание.(2) Заместник-председателят на комисията получава основно месечно възнаграждение в размер 80 на сто, а членовете - в размер 75 на сто от възнаграждението на председателя на комисията.

Чл. 46.(1) Комисията приема правилник за устройството и дейността си, който се обнародва в "Държавен вестник".(2) В своята дейност комисията се подпомага от администрация, чиито структура, функции и численост се определят с правилника по [ал. 1](#).

Чл. 47. Комисията за защита от дискриминация: 1. установява нарушения на този или други закони, уреждащи равенство в третирането, извършителя на нарушението и засегнатото лице;2. постановява предотвратяване и преустановяване на нарушението и

възстановяване на първоначалното положение;3. налага предвидените санкции и прилага мерки за административна принуда;4. дава задължителни предписания с оглед спазването на този или други закони, уреждащи равенство в третирането;5. обжалва административните актове, постановени в нарушение на този или други закони, уреждащи равенство в третирането, завежда иски пред съда и встъпва като заинтересувана страна по дела, заведени по този закон или други закони, уреждащи равенство в третирането;6. прави предложения и препоръки до държавните и общинските органи за преустановяване на дискриминационни практики и за отмяна на техни актове, издадени в нарушение на този или други закони, уреждащи равенство в третирането;7. поддържа публичен регистър за издадените от нея влезли в сила решения и задължителни предписания;8. дава становища по проекти на нормативни актове за съответствието им със законодателството за предотвратяване на дискриминацията, както и препоръки за приемане, отменяне, изменение и допълнение на нормативни актове;9. предоставя независима помощ на жертвите на дискриминация при подаването на жалби за дискриминация;10. провежда независими проучвания относно дискриминацията;11. публикува независими доклади и прави препоръки по всички въпроси, свързани с дискриминацията;12. осъществява други компетенции, предвидени в правилника за устройството и дейността ѝ.

Чл. 48.(1) Комисията разглежда и решава заведените пред нея преписки в заседателни състави, които се определят от председателя на комисията.(2) Председателят на комисията определя постоянни състави, които се специализират в материята по дискриминация: 1. на етническа и расова основа;2. на основата на пол;3. на основата на други признаци по [чл. 4, ал. 1](#) .(3) Случаите на множествена дискриминация се разглеждат от разширен състав от петима членове.

Чл. 49.(1) Председателят на комисията: 1. представлява комисията, организира и ръководи дейността ѝ;2. сключва трудовите договори и назначава държавните служители в администрацията;3. изпълнява бюджета на комисията.(2) Заместник-председателят подпомага председателя на комисията при осъществяване на неговите функции и го замества в негово отсъствие.

Глава четвърта ПРОИЗВОДСТВО ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

Раздел I Производство пред Комисията за защита от дискриминация

Чл. 50. Производство пред комисията се образува по: 1. жалба на засегнатите лица;2. инициатива на комисията;3. сигнали на физически и юридически лица, на държавни и общински органи.

Чл. 51.(1) Жалбата или сигналът до комисията се подават писмено. Когато са написани на чужд език, те се придружават с превод на български език.(2) Жалбата или сигналът трябва да съдържат: 1. името или наименованието на подателя;2. адреса или седалището и адреса на управление на подателя;3. изложение на обстоятелствата, на които се основава жалбата или сигналът;4. изложение на исканията към комисията;5. дати и подпис на лицето, което подава жалбата, или на негов представител.(3) Анонимни жалби и сигнали не се разглеждат от комисията.

Чл. 52.(1) Не се образува производство, а образуваното се прекратява, ако са изтекли три години от извършване на нарушението.(2) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Когато установи, че по същия спор има заведено дело пред съд, комисията не образува производство.(3) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Производството пред комисията се прекратява, когато жалбата или сигналът бъде оттеглен или не бъде поправен в срока, определен от комисията.

Чл. 53.(1) За производството пред комисията не се събират държавни такси.(2) Направените в хода на производството разноски са за сметка на бюджета на комисията.

Чл. 54. След образуването на производство председателят на комисията разпределя преписката на състав, който определя между членовете си докладчик.

Чл. 55.(1) Докладчикът започва процедура по проучване, в която събира писмени доказателства, необходими за пълното и всестранно изясняване на обстоятелствата, като ползва служители и външни експерти.(2) Всички лица, държавни и местни органи оказват съдействие на комисията в хода на проучването, като са длъжни да предоставят исканите сведения и документи и да дадат необходимите обяснения.(3) Наличието на търговска, производствена или друга защитена от закон тайна не може да бъде основание за отказ от съдействие.(4) Когато е налице основание за достъп до класифицирана информация, тя се предоставя по реда на [Закона за защита на класифицираната информация](#).

Чл. 56.(1) При осъществяване на своите правомощия комисията има право: 1. да изисква документи и друга информация, свързана с проучването;2. да изисква обяснения от проучваните лица по въпроси, свързани с проучването;3. да разпитва свидетели.(2) При отказ да се предостави информация, поискана от комисията, или при отказ да се предостави достъп до помещения, както и в други случаи на неоказване на съдействие на комисията, виновните лица носят отговорност по този закон.

Чл. 57.(1) Когато съществува опасност от изгубване или укриване на доказателство или при особено затруднение при неговото събиране, по искане на жалбоподателя доказателството може да бъде събрано принудително от лицата или от помещенията, където се намира.(2) Принудителното събиране на доказателствата по [ал. 1](#) се извършва с разрешение на съдия от Софийския градски съд по искане на председателя на комисията.(3) В деня на постъпване на искането съдията се произнася със заповед, която подлежи на незабавно изпълнение.(4) Събирането на доказателствата се извършва от докладчика по преписката със съдействието на органите на Министерството на вътрешните работи.(5) При принудителното събиране на доказателства комисията може: 1. да извършва оглед на обекти за целите на проучването;2. да събира доказателствени средства за целите на проучването.(6) Веществените доказателства и оригиналите на иззетите документи се връщат на лицата, от които са иззети, след приключване на преписката.

Чл. 58.(1) Събраните документи и получената информация се използват само за целите на проучването.(2) Членовете на комисията, както и служителите и външните експерти, са длъжни да не разгласяват информацията, представляваща защитена от закона тайна, която им е станала известна при или по повод осъществяването на тяхната дейност.

Чл. 59.(1) Проучването се извършва в срок до 30 дни. При случаи с фактическа и правна сложност срокът може да бъде продължен с разпореждане на председателя на комисията до 30 дни.(2) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Срокът по [ал. 1](#) спира да тече, когато се установи, че докладчикът е възпрепятстван при проучването от лица, държавни или местни органи и това представлява пречка за пълното и всестранното изясняване на обстоятелствата.(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) След приключване на проучването на страните се дава възможност да се запознаят със събраните по преписката материали.(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Ако в хода на проучването бъдат установени данни за извършено престъпление, комисията изпраща преписката на прокуратурата.

Чл. 60.(1) Докладчикът изготвя заключение и представя преписката на председателя на състава, който в 7-дневен срок насрочва заседание.(2) Призоваването на страните и уведомяването на заинтересуваните лица се извършва по реда на [Гражданския процесуален кодекс](#).

Чл. 61. (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.) (1) Заседанията на комисията са открити.(2) (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.) Заседанията се провеждат при закрити врати на основанията и по реда, предвидени в [чл. 136](#) от [Гражданския процесуален кодекс](#).(3) (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.) Членовете на заседателния състав се отстраняват на основанията и по реда, предвидени в [чл. 22-24](#) от [Гражданския процесуален кодекс](#).

Чл. 62.(1) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) В първото заседание председателят на състава поканва страните да се помирят. При изразено съгласие от страните председателят на състава насрочва заседание за помирително производство.(2) Когато в

помирителното производство бъде постигнато споразумение между страните на основата на равно третиране, комисията го одобрява с решение и прекратява преписката.(3) Когато споразумението се отнася само за част от спора, производството продължава за частта, за която не е постигнато споразумение.(4) Одобреното от комисията споразумение подлежи на принудително изпълнение, като комисията упражнява контрол за спазване на споразумението.

Чл. 63.(1) Когато счете, че обстоятелствата по преписката са изяснени, председателят на състава предоставя възможност на страните за становище.(2) След изясняване на спора от фактическа и правна страна председателят на състава закрива заседанието и съобщава деня за произнасяне на решение.(3) Решението се произнася не по-късно от 14 дни след провеждане на заседанието.

Чл. 64.(1) Решенията се вземат с обикновено мнозинство от членовете на заседателния състав и се подписват от него.(2) Член на състава, който не е съгласен с решението на мнозинството, подписва решението с особено мнение, което мотивира.

Чл. 65. С постановеното решение заседателният състав: 1. установява извършеното нарушение;2. установява нарушителя и засегнатото лице;3. определя вида и размера на санкцията;4. прилага принудителни административни мерки;5. установява, че не е извършено нарушение на закона и оставя жалбата без уважение.

Чл. 66. Решението е писмено и съдържа: 1. наименованието на органа, който го е издал;2. фактическите и правните основания за издаването му;3. диспозитивна част, в която се определят видът и размерът на санкцията или принудителната административна мярка, ако такава се налага;4. пред кой орган и в какъв срок решението може да се обжалва.

Чл. 67.(1) Комисията осъществява контрол върху спазването на принудителните административни мерки.(2) Лицето, на което е наложена санкция или принудителна административна мярка, е длъжно да предприеме мерки за изпълнение на задължителните предписания и да уведоми писмено за това комисията в определен в решението срок, който не може да бъде по-дълъг от един месец.(3) В случаите на неизпълнение на задължителните предписания от длъжностни лица комисията изпраща доклад с предложения за предприемане на съответни действия на съответните държавни и общински органи.(4) Комисията може да изпрати решението на други органи, които имат отношение към извършеното разследване, за сведение и/или за предприемане на съответни действия.

Чл. 68.(1) (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.) Решенията на комисията подлежат на обжалване пред Върховния административен съд по реда на Административнопроцесуалния кодекс в 14-дневен срок от съобщаването им на заинтересуваните лица.(2) Жалбата за обявяване нищожност на решението се подава без ограничение във времето.

Чл. 69. Решенията на комисията влизат в сила, когато: 1. не са обжалвани в срок;2. подадената жалба не е уважена;3. с решението се потвърждава постигнато от страните споразумение.

Чл. 70.(1) (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.) По въпросите, които не са уредени в този раздел, се прилагат разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс.(2) (Изм. - ДВ, бр. 105 от 2005 г.) Глобите и имуществените санкции по влезли в сила решения на комисията се събират по реда на [Данъчно- осигурителния процесуален кодекс](#) .

Раздел II

Съдебно производство

Чл. 71. (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.)(1) Извън случаите по [раздел I](#), всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска: 1. установяване на нарушението;2. осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения;3. обезщетение за вреди.(2) Синдикалните организации и техните

поделения, както и юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, могат да предявят иск от името на лицата, чиито права са нарушени по тяхно искане. Тези организации могат да встъпят и като заинтересувана страна във висящ процес по [ал. 1.](#)(3) (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г., в сила от 01.03.2008 г.) В случаите на дискриминация, когато са нарушени правата на множество лица, организациите по [ал. 2](#) могат да предявят и самостоятелен иск. Лицата, чиито права са нарушени, могат да встъпят в процеса като подпомагаща страна по [чл. 218](#) от [Гражданския процесуален кодекс](#).

Чл. 72.(1) Лицата по [чл. 71, ал. 1](#) и [2](#) могат в едномесечен срок от предявяването на иска да разгласят този факт чрез публикации или по друг, избран от тях писмен начин, като отправят покана към други засегнати лица, към синдикални организации и техни подразделения, както и към юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, да встъпят в производството.(2) Лицата по [ал. 1](#) могат да встъпят в производството до приключване на устните състезания.

Чл. 73. (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.) Всяко лице, чиито права са засегнати от административен акт, издаден в нарушение на този или други закони, уреждащи равенство в третирането, може да го обжалва пред съда по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 74.(1) В случаите по [раздел I](#) всяко лице, претърпяло вреди от нарушение на права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, може да предяви иск за обезщетение по общия ред срещу лицата и/или органите, причинили вредите.(2) В случаите, когато вредите са причинени на граждани от незаконни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица, искът за обезщетение се предявява по реда на [Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани](#).

Чл. 75.(1) По въпросите, които не са уредени в този раздел, се прилагат разпоредбите на [Гражданския процесуален кодекс](#).(2) За производствата пред съд по този закон не се събират държавни такси, а разноските са за сметка на бюджета на съда.

Глава пета ПРИНУДИТЕЛНИ АДМИНИСТРАТИВНИ МЕРКИ И АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Раздел I Принудителни административни мерки

Чл. 76.(1) За предотвратяване или преустановяване на нарушенията по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, както и за предотвратяване или отстраняване на вредните последици от тях, комисията по своя инициатива или по предложение на синдикални организации, на физически или юридически лица може да прилага следните принудителни административни мерки: 1. да дава задължителни предписания на работодателите и длъжностните лица за отстраняване на нарушения на законодателството за предотвратяване на дискриминация;2. да спира изпълнението на незаконни решения или нареждания на работодатели, които водят или могат да доведат до дискриминация.(2) Когато в случаите по [ал. 1](#) по един и същ въпрос е дадено влязло в сила задължително предписание и има влязло в сила решение на съда, които си противоречат, изпълнява се решението на съда.

Чл. 77. Решенията на комисията за прилагане на принудителни административни мерки по този раздел могат да се обжалват по реда на [чл. 68](#) . Обжалването не спира изпълнението на принудителната административна мярка, освен ако съдът разпореди друго.

Раздел II Административнонаказателни разпоредби

Чл. 78.(1) Който извърши дискриминация по смисъла на този закон, се наказва с глоба от 250 до 2000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.(2) Който не предостави в

срок поискани от комисията доказателства или информация, или попречи или не предостави достъп до обекти за проверка, се наказва с глоба от 500 до 2000 лв.

Чл. 79. Редовно призван свидетел, който не се яви по неуважителни причини пред комисията, за да даде свидетелски показания, се наказва с глоба от 40 до 100 лв.

Чл. 80.(1) Който не изпълни задължение, произтичащо от този закон, се наказва с глоба от 250 до 2000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.(2) Когато нарушението е извършено при осъществяване дейността на юридическо лице, на него му се налага имуществена санкция в размер от 250 до 2500 лв.(3) За допускане извършването на нарушение по ал. 1 ръководителят на юридическо лице - работодател, се наказва с глоба от 200 до 2000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.

Чл. 81. Когато нарушенията по чл. 78 - 80 са извършени повторно, се налага глоба, съответно имуществена санкция, в двоен размер на първоначално наложената.

Чл. 82.(1) Който не изпълни решение на комисията или на съда, постановено по този закон, се наказва с глоба от 2000 до 10 000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.(2) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) Ако след изтичане на три месеца от влизане в сила на решението по ал. 1 нарушението продължава, налага се глоба от 5000 до 20 000 лв.

Чл. 83. Събраните суми от наложени глоби и имуществени санкции по реда на този раздел се внасят в републиканския бюджет.

Чл. 84.(1) Актовете за установяване на нарушенията се съставят от определени от председателя на комисията членове на комисията.(2) (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.) Наказанията се налагат с решение на Комисията за защита от дискриминация, които могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването спира изпълнението на оспореното решение.(3) За неуредените в този раздел въпроси се прилага Законът за административните нарушения и наказания.

Допълнителни разпоредби (Загл. изм. - ДВ, бр. 108 от 2008 г.)

§ 1. По смисъла на този закон: 1. "Тормоз" е всяко нежелано поведение на основата на признаците по чл. 4, ал. 1, изразено физически, словесно или по друг начин, което има за цел или резултат накърняване достойнството на лицето и създаване на враждебна, обидна или застрашителна среда.2. "Сексуален тормоз" е всяко нежелано поведение от сексуално естество, изразено физически, словесно или по друг начин, с което се накърняват достойнството и честта и се създава враждебна, обидна, унизителна или застрашителна среда и, в частност, когато отказът да се приеме подобно поведение или принудата към него може да повлияе на вземането на решения, засягащи лицето.3. "Преследване" е: а) по-неблагоприятно третиране на лице, което е предприело или се предполага, че е предприело или ще предприеме действие за защита от дискриминация;б) по-неблагоприятно третиране на лице, когато свързано с него лице е предприело или се предполага, че е предприело или ще предприеме действия за защита от дискриминация;в) по-неблагоприятно третиране на лице, отказало да дискриминира.4. "Действията за защита от дискриминация" могат да включват: подаване на жалба или сигнал, предявяване на иск или свидетелстване в производство за защита от дискриминация.5. "Подбуждане към дискриминация" е пряко и умишлено насърчаване, даване на указание, оказване на натиск или склоняване към извършване на дискриминация, когато подбуждащият е в състояние да повлияе на подбуждания.6. "Расова сегрегация" е издаването на акт, извършването на действие или бездействие, което води до принудително разделяне, обособяване или отделяне на лице на основата на неговата раса, етническа принадлежност или цвят на кожата.7. "Неблагоприятно третиране" е всеки акт, действие или бездействие, което пряко или непряко засяга права или законни интереси.8. "На основата на признаците по чл. 4, ал. 1" означава на основата на действителното, настояще или минало, или предполагаемо наличие на един или повече от тези признаци у дискриминираното лице или у лице, с което то е свързано, или се предполага, че е свързано, когато тази връзка е причина за дискриминацията.9. "Свързани лица" са: съпрузите, роднините по права линия - без ограничения, по съребрена линия - до четвърта степен включително, и роднините по

сватовство - до трета степен включително; настойникът и попечителят; поднастойният и подопечният; живеещите на съпружески начала; работодател и работник; лицата, едното от които участва в управлението на дружеството на другото; съдружниците; лица, които поради други обстоятелства могат да се смятат пряко или косвено зависими от пострадалия и тази връзка е причина за дискриминация; лица, от които пряко или косвено пострадалият може да е зависим и тази връзка е причина за дискриминация; лица, придружаващи пострадалия към момента на извършване на акт на дискриминация, когато тази връзка е причина за дискриминацията.10. "Сексуална ориентация" означава хетеросексуална, хомосексуална или бисексуална ориентация.11. "Множествена дискриминация" е дискриминация на основата на повече от един от признаците по [чл. 4, ал. 1](#).12. "Повторно нарушение" е нарушението, извършено в едногодишен срок от влизане в сила на решението, с което нарушителят е наказан за нарушение от същия вид.13. "Семейно положение" означава брачен статус или фактическо съжителство и полагане на грижи за зависим поради възраст или увреждане низходящ, възходящ или роднина по сребрена линия до трета степен.14. (Нова - ДВ, бр. 70 от 2004 г.) "Човешки геном" е съвкупността от всички гени в единичен (диплоиден) набор хромозоми на дадено лице.15. (Нова - ДВ, бр. 68 от 2006 г.) "Специфични обстоятелства" са обстоятелства, свързани със социален, здравословен и семеен статус, възраст и други подобни, които не водят до дискриминация на основата на пол.16. (Нова - ДВ, бр. 103 от 2009 г., в сила от 29.12.2009 г.) Жени в напреднал етап на лечение ин-витро" са жени, които са в етап на лечение чрез методите на асистирана репродукция, включващ периода от фоликуларната пункция до ембриотрансфера, но не повече от 20 дни.

§ 1а. (Нов - ДВ, бр. 108 от 2008 г.) Този закон въвежда разпоредбите на [Директива 2006/54/ЕО](#) на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 г. за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (преработена).

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. В тримесечен срок от влизането в сила на закона Народното събрание избира, а президентът назначава своята квота от членовете на комисията.

§ 3. В тримесечен срок от определянето на състава по [§ 2](#) комисията приема правилника за устройството и дейността си по [чл. 46, ал. 1](#).

§ 4. Този закон отменя: 1. [параграф 1, т. 7](#) от допълнителните разпоредби на [Кодекса на труда](#) (обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 6 от 1988 г., бр. 21, 30 и 94 от 1990 г., бр. 27, 32 и 104 от 1991 г., бр. 23, 26, 88 и 100 от 1992 г., бр. 69 от 1995 г. - Решение № 12 на Конституционния съд от 1995 г.; изм., бр. 87 от 1995 г., бр. 2, 12 и 28 от 1996 г., бр. 124 от 1997 г., бр. 22 от 1998 г., бр. 52 от 1998 г. - Решение № 11 на Конституционния съд от 1998 г.; изм., бр. 56, 83, 108 и 133 от 1998 г., бр. 51, 67 и 110 от 1999 г., бр. 25 от 2001 г., бр. 1, 105 и 120 от 2002 г., бр. 18 от 2003 г.);2. [член 5а, ал. 3](#) от [Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите](#) (обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г.; доп., бр. 110 от 1996 г.; изм., бр. 123 от 1997 г., бр. 140 от 1998 г. - Решение № 31 на Конституционния съд от 1998 г.; изм., бр. 153 от 1998 г., бр. 31 от 2001 г., бр. 75 и 120 от 2002 г.);3. [параграф 1, т. 19](#) и [20](#) от допълнителната разпоредба на [Закона за насърчаване на заетостта](#) (обн., ДВ, бр. 112 от 2001 г.; изм., бр. 54 и 120 от 2002 г., бр. 26 от 2003 г.).

§ 5. В [чл. 20, ал. 2](#) от [Закона за народната просвета](#) (обн., ДВ, бр. 86 от 1991 г.; изм., бр. 90 от 1996 г., бр. 36, 124 и 153 от 1998 г., бр. 67 и 68 от 1999 г., бр. 90 и 95 от 2002 г., бр. 29 и 71 от 2003 г.) накрая се добавя "**по специализирана методика за усвояване на български език**".

§ 6. [Член 88](#) от [Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България](#) (обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г.; изм., бр. 67 от 1996 г., бр. 122 от 1997 г., бр. 70, 93, 152 и 153 от 1998 г., бр. 12, 67 и 69 от 1999 г., бр. 49 и 64 от 2000 г., бр. 25 от 2001 г., бр. 1, 40, 45 и 119 от 2002 г., бр. 50 от 2003 г.) се отменя.

§ 7. В срок три месеца от влизането в сила на закона министърът на труда и социалната политика и министърът на отбраната издават наредбите по [чл. 7, ал. 2](#).

§ 8. Законът влиза в сила от 1 януари 2004 г. Законът е приет от 39-то Народно събрание на 16 септември 2003 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ
към Закона за изменение и допълнение на**

Закона за защита срещу дискриминацията (ДВ, бр. 68 от 2006 г.)

§ 11. Започналите до влизането в сила на този закон процедури по назначаване, свързани с прилагането на [чл. 39](#), се довършват по досегашния ред.

§ 12. Средствата за увеличение на възнаграждението на председателя, заместник-председателя и членовете на комисията са в рамките на бюджета на Комисията за защита от дискриминация за 2006 г.